ZENO VANCEA

ISTORIA MUZICII
Breviar
III

© 2025. Casa de Editură GRAFOART
Toate drepturile rezervate pentru prezenta ediţie.

Ilustraţia copertei:
grafică vectorială proprietatea editurii.

În elaborarea prezentei ediţii s-au folosit lucrările:
Zeno Vancea, *Enciclopedie muzicală*, vol. I-XXIII,
Editura Prietenii Cărţii, [1993].

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VANCEA, ZENO
Istoria muzicii : breviar / Zeno Vancea. - Bucureşti : Grafoart, 2025-
23 vol.
ISMN 979-0-69492-562-8
Vol. 3 : Muzica instrumentală în a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi în secolul al XVIII-lea. - 2025. - ISMN 979-0-69492-565-9. - ISBN 978-606-747-282-0

78

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART
de utilitate publică prin Hotărârea Guvernului României nr. 94/2024

LIBRĂRIA MUZICALĂ *GEORGE ENESCU*
Bucureşti, piaţa Sfinţii Voievozi nr. 1

TEL.: **0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12**
E-MAIL: **GRAFOART1991@GMAIL.COM**
COMENZI: **www.LIBRARIAMUZICALA.ro**

Zeno Vancea

ISTORIA MUZICII
Breviar

Volumul 3
Muzica instrumentală în a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi în secolul al XVIII-lea

GRAFOART

Cuprins

Introducere.....7

Italia 8

Franța 18

Țările germane.....21

Anglia 25

Spania și Portugalia 28

Țările nordice.....32

Polonia și Boemia 36

Figuri de compozitori 41

Antonio Vivaldi.....41

Domenico Scarlatti.....51

Jean-Philippe Rameau.....55

Georg-Philipp Telemann.....61

Concluzie 65

Introducere

Volumul de faţă reprezintă continuarea istoriei muzicii instrumentale din secolele XVII – XVIII, mai ales cu privire la acele ţări occidentale care – ca Italia, Franţa, statele germane – au avut în această perioadă contribuţia cea mai importantă la dezvoltarea artei sonore a continentului nostru.

Cu scopul de a da o imagine cât mai cuprinzătoare a muzicii culte europene, vom întregi cele ce se referă la statele menţionate cu date privind şi arta muzicală din alte ţări; în unele dintre acestea, ca de pildă în Anglia şi Spania, ea reprezintă fenomene de stagnare. În toate ţările nordice, precum şi în cele din partea de răsărit a Europei, creaţia cultă se afla, în perioada despre care vorbim, abia la începuturile ei. În Rusia, Principatele române şi ţările balcanice, ea capătă un caracter deosebit de cel al artei muzicale apusene.

Franța

La fel ca în alte variate domenii ale activităţii muzicale, şi în cel al artei de a cânta la vioară muzicienii din ţările occidentale au fost discipolii Italiei.

După perfecţionarea viorii de către lutierii italieni şi cei din alte ţări, acest instrument şi-a cucerit un rol de seamă în practica muzicală a întregului continent. În Franţa, vioara are, încă de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, un rol important în orchestra curţii şi în teatru. Dar violoniştii francezi de talie europeană nu apar decât mai târziu, inspiraţi în bună parte de rolul stimulator al concertelor date de virtuozii italieni, cât şi de activitatea didactică desfăşurată de unii dintre aceştia la Paris.

Jean-Baptiste Annet (1661-1755), unul dintre membrii orchestrei curţii regale, este primul dintre muzicienii francezi care se perfecţionează în Italia, studiind cu Corelli.

O importantă înrâurire asupra violonisticii franceze a avut-o şi un alt

Spania şi Portugalia

O situaţie asemănătoare pe tărâm muzical cu aceea a Angliei, o prezintă în secolul al XVIII-lea şi Spania. După ce, în perioada cuprinsă între secolele XV şi XVII (inclusiv), compozitori spanioli de seamă au creat în toate genurile muzicale lucrări de valoare şi de circulaţie europeană, în urma invaziei muzicii italiene care a avut loc pe la începutul secolului al XVIII-lea şi a situaţiei privilegiate de care a beneficiat aproape un secol întreg datorită sprijinului curţii regale, muzica spaniolă ajunge într-o stare de evident regres. Dominaţia culturii muzicale străine a fost în dauna originalităţii compozitorilor spanioli, căci mulţi dintre ei au devenit simpli imitatori ai muzicii italiene, mai cu seamă în domeniul operei. Numai puţini au fost aceia care au căutat să păstreze caracterul autohton al muzicii spaniole şi să-şi afirme personalitatea creatoare în cadrul tradiţiei naţionale. Dintre aceştia amintim pe *Don Ramon de la*

Figuri de compozitori

Antonio Vivaldi

Născut în 1678 la Veneţia, mort în 1741. Tatăl său a fost violonist în orchestra catedralei San Marco, unde, probabil, a activat şi Antonio Vivaldi până în jurul vârstei de 30 de ani. Începând din 1707, a fost un timp dirijor al curţii regentului Lombardiei, principele Filip de Hessen-Darmstadt, la Mantua. Apoi, în jurul anului 1712, a fost un timp angajat al bisericii Sf. Anton din Padova. În 1714 s-a întors la Veneţia ca solist violonist al catedralei San Marco şi director la „Conservatorio della Pietà”. De acum încolo devine cunoscut şi în calitate de compozitor de operă, pe scenele italiene fiindu-i reprezentate nu mai puţin de 38 de lucrări dramatice. În acelaşi timp, el întreprinde numeroase turnee de concerte prin capitalele europene. De prin 1740, ştirile despre Vivaldi devin foarte vagi; după unele cercetări, se

Largo din **Concertul pentru doi corni şi orchestră de coarde**

A. Vivaldi

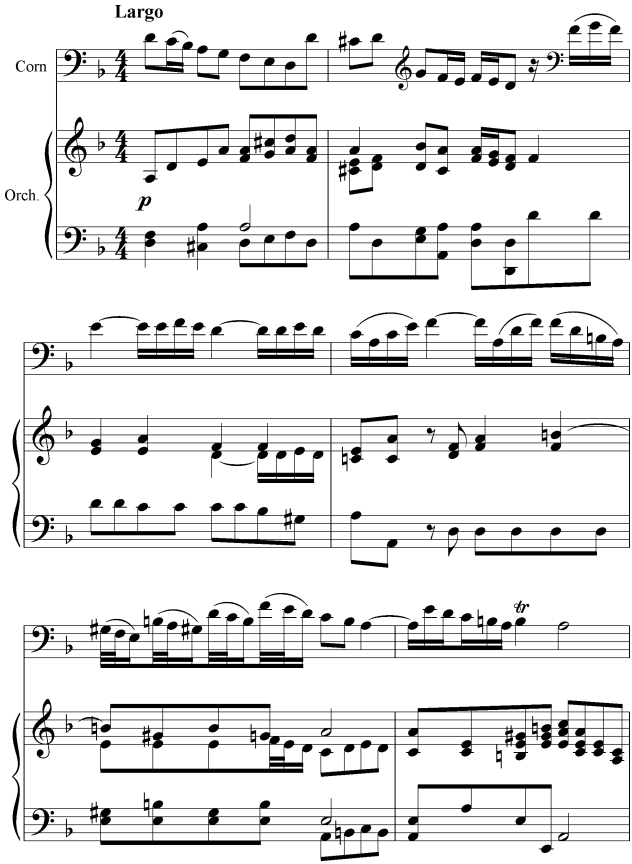

Spre deosebire de antecesorii săi, reprezentanţi ai Barocului timpuriu, care rămân în limita tiparelor stilistice

sau imitarea cântecelor şi dansurilor populare, ci prin sublinierea, în conţinutul emoţional, a unor trăsături caracteristice sensibilităţii franceze.

Georg-Philipp Telemann

Născut în 1681 la Magdeburg, mort în 1767 la Hamburg. A studiat la Magdeburg, Hildesheim şi Leipzig. În 1704 a devenit Organist la Leipzig, unde a întemeiat corul şi asociaţia muzicală a studenţilor (Colegium musicum), care va activa mai târziu sub conducerea lui J. S. Bach. Peste câţiva ani a plecat la Sorau ca dirijor, între 1708-1712 îl găsim la Eisenach ca maestru de concert, iar între 1712-1721 dirijor bisericesc la Frankfurt. Din 1721 şi până la sfârşitul vieţii a fost director al orchestrei municipale din Hamburg. În 1722, rămânând vacant postul de cantor al bisericii Sf. Toma din Leipzig şi cel de director al orchestrei municipale din acelaşi oraş, Telemann a fost invitat să ocupe aceste funcţii, dar le-a refuzat. În

Concluzie

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi pe parcursul secolului al XVIII-lea, muzica instrumentală europeană a cunoscut transformări profunde, trecând de la stilul baroc la cel clasic. În Barocul târziu se cristalizează genuri fundamentale precum sonata şi concertul. Compozitorii italieni pun bazele acestor forme, iar virtuozii instrumentişti ai epocii împing tehnica instrumentală la noi culmi. Concertul de tip *concerto grosso* (dialogul soliştilor cu orchestra) este înlocuit treptat de concertul solistic; totodată, textura polifonă cedează loc scriiturii omofone (o melodie principală cu acompaniament).

În perioada clasicismului (a doua jumătate a sec. XVIII), claritatea şi echilibrul formal domină stilul muzical. Apar genurile orchestrale moderne: simfonia, desprinsă din uvertura de operă, devine o lucrare în mai multe

părţi (definitivată de Haydn şi clasicii vienezi), iar concertul capătă forma în trei mişcări (repede–lent–repede). Sonata devine un ciclu instrumental în mai multe părţi, prima fiind în formă de sonată cu două teme contrastante. Orchestra se extinde prin includerea instrumentelor de suflat şi alamă alături de coarde. Marile centre muzicale – Italia, Franţa, spaţiul german şi Viena – impulsionează aceste evoluţii. Astfel, de la strălucirea polifonică a Barocului s-a ajuns la claritatea şi echilibrul Clasicismului, punând bazele muzicii instrumentale moderne.